

Saateks

Gibran Khalil Gibran sündis 1883. aastal Liibanonis Bšarri linnas ning suri 1931. aastal USA-s New Yorgis. Oma esimese raamatu avaldas ta 1905. aastal araabia keeles ning kuni 1918. aastani kirjutas ta ainult araabia keeles. Käesolev, „Hullumeelne. Tähendamissõnad ja luuletused” on Gibrani esimene ingliskeelne raamat. Mitmel pool eestikeelseski trükisõnas levinud väide, nagu esimene olnuks 1923. aastal ilmunud „Prohvet”¹, on ekslik – lisaks „Hullumeelsele” ilmusid enne „Prohvetit” veel „Kakskümmend joonistust” (*Twenty Drawings*, 1919) ja „Eelkäija” (*The Forerunner*, 1920). „Prohvet” on küll Gibrani kahtlemata tuntuim teos, ent varasemateski ingliskeelsetes teostes ilmneb hästi nii autori lüüriline laad kui ka tugev keeletunnetus – kirjutas ta ju kõik oma laialt tuntud tööd võõrkeeles. Lisaks „Prohvetile” on eesti tõlkes ilmunud veel luulet ja tähendamissõnu sisaldavad vihikukesed „Prohveti aed” (LR 2000, nr. 4) ja „Liiv ja vaht” (LR 2001, nr. 28) Heikki Silveti tõlkes, ning Gibrani araabia keeles kirjutatud romaan „Murtud tiivad” tõlkija Üllar Petersoni mahuka järelsõnaga (TLÜ Kirjastus 2018).

„Hullumeelse” žanri on raske määratleda – harjumuspäraselt liigitatakse seda proosaluuleks, ehkki mitmed tekstid mõjuvad lihtsalt mõistujuttudena, paiknedes kusagil luule ja proosa vahel. Autor ise käsitles vähemasti suuremat osa lugusid mõistujuttudena. Seda mõtestust näib toetavat ka tõsiasi, et teos on täis pikitud erinevaid piiblimotiive. Neist osa on selgelt nähtavad („Andmisest ja saamisest”, „Ristilöödu”), teised aga varjatunud ning eeldavad mõnevõrra lähemat Pühakirja tundmist. Nõnda võiks lugu „Kaks erakut” näha näiteks teisendina kuningas Saalomoni kohtumõistmise loost, ainult et kohtumõistjat ennast pole ning erinevalt last nõuelnud naistest on see, kes vaidlusaluse objekti (kauss) poolitamisega nõus on, loo heatahtlik pool, pahatahtlik aga keeldub säärasest lahendusest. Moraal, et õige (targem) annab järele, jääb aga samaks. Lõpulause „Sa neetud argpüks, miks sa ei võitle?” viib aga paratamatult mõtte Jeesuse mäejutlusele, nimelt vägivallatuse

---

¹ *The Prophet*, e. k. Doris Kareva tõlkes LR 1995, nr. 4; hiljem veel viis trükki teistes kirjastustes.

käskudele: „Ärge pange vastu inimesele, kes teile kurja teeb, vaid kui keegi lööb sulle vastu paremat põske, keera talle ka teine ette! Ja sellele, kes tahab sinuga kohut käia ning võtta su särki – jäta talle ka kuub!” (Mt. 5, 39–40)².

Ehkki mäejutlus on tänapäevalgi üldiselt tuttav mitte ainult kristlastele, vaid ka lihtsalt vaimsete huvidega inimestele, unustatakse see kirjakoht ning nt. Matteuse evangeeliumis öeldud sõnad „Te olete kuulnud, et on öeldud: Armasta oma ligimest ja vihka oma vaenlast! Aga mina ütlen teile: Armastage oma vaenlasi ja palvetage nende eest, kes teid taga kiusavad” (Mt. 5, 43–44) tihtipeale ära või siis ei pöörata neile erilist tähelepanu. Sageli otsib praegune ilmalikustunud läänlane rahu ja vägivallatuse ideaali kusagilt kaugelt, olgu budistlikust või animistlikust mõttest. Armastatakse rõhutada n.-ö. loodusrahvaste rahumeelsust ning omavahelist harmooniat, jäetakse aga tähelepanuta, et õhtumaa kultuuri aluseks olev raamat sisaldab täpselt samu mõtteid. „Mäejutluses toob Kristus esile igavese ideaali, mille poole inimestel on loomulik pürgida, ja selle taotlemise seesuguse astme, mille võivad inimesed juba meie ajal kätte võita. Ideaal seisneb selles, et mitte pidada vimma kellegi vastu, mitte kutsuda kelleski esile pahasovlikkust, kõiki armastada; aga käsusõna, mis markeerib astet, millest madalamale pole selle ideaali taotlemisel võimalik langeda, seisneb selles, et mitte inimesi sõnaga solvata.”³ Tõsiasi, et ka lääne kultuuri hiid on Jeesusele toetudes rahu ja ligemesearmastuse ideaali väljendanud, kipub pahatihti mõistetamatuks jääma isegi neile, kes end teadlikult kristliku kultuuri (kui isegi mitte kristliku usu) kandjateks nimetavad. Õndsad on lõpuks siiski rahutegijad (Mt. 5, 9), seda ei maksa unustada.

Gibran aga kirjutab: „Isa, ma olen sinu poeg. Kaastundes ja armus oled sa mind sünnitanud ning armastuse ja kummardamise läbi pärin ma sinu kuningriigi.” („Jumal”). Käitumisviis „silma silma, hammas hamba vastu“ Gibrani jaoks ei kehti. Säärasele suhtumisele osutab ta naeruvääristaval toonil palas „Sõda”, kus nii-

² Piiblisitaadid siin ja edaspidi Eesti Piibliseltsi 1997. aasta väljaandest.

³ Lev Tolstoi, „Jumala riik on teie sees, ehk kristlus mitte kui müstiline õpetus, vaid uus elumõistmine”. Tlk. Rainis Toomemaa. Tallinn, Ajakirjade Kirjastus 2015, lk. 107.

öelda aus karistus langeb osaks süütule kingsepale, kes polegi kogu olukorraga üldse seotud. Jumalariik päritakse läbi armastuse, teist võimalust ei ole. Aga ei maksa arvata, et Gibran Jeesuse õpetust alati tingimusteta kõrgeimaks kiidab. „Õnnistatud linn”, milles jutustatakse linnast, kus kõik inimesed elavad mäejutluses esitatud käskude järgi, kus öeldakse, et patustama ajavad silmad ja käed tuleb välja kiskuda ja maha raiuda (Mt. 5, 29–30), seab selgelt kahtluse alla Pühakirja tähttähelise lugemise tulemused ja samas nendib kibedalt inimeste võimetust küündida kõrgemate ideaalideni, midagi, mis on vägagi üldinimlik. Halastus, sealhulgas iseendale halastamine, on Gibrani jaoks vältimatult oluline.

Lähis-Idast pärit Gibran oli ilmselgelt hästi kursis ka muude usuliste traditsioonidega, samuti Lääne mõttevooludega, mida aimub ka tema tekstidest. Eriline lembus oli tal seejuures baha'i usundi vastu, milles võiks teatud mõttes näha ka aabrahamlike ainujumalausekude ühitamise katset, mõnel puhul on teda aga seostatud teosofiilise mõttega (käesolevast kogust haakub teosofiiliste ideedega kõige enam „Seitse mina”). Kuigi Liibanonist pärit Gibrani ingliskeelsetes töodes ilmneb selge kalduvus müstikasse ning sestap on ta paljudele tänapäeva õhtumaalastele sümpaatne just oma teatava eksootilisuse tõttu (ega asjata muutunud „Prohvet” 1960-ndail õitsele puhkenud subkultuuride esindajate hulgas meeletult populaarseks), võiksid tema tekstid praegusaegsele lugejale siiski ka tema enda kultuuri aluseid meelde tuletada ning ehk osutada sellelegi, et kuigi on õige, et kes otsib, see leiab („Otsige, ja te leiate”, Lk. 11, 9), asutakse mõnikord kaugelt otsima seda, mis tegelikult kodus olemas on. Näiliselt idamaine Gibran meenutab lugejale loodetavasti ununema kippuvat tõsiasja, et õhtumaa on laiem, kui ehk ollakse nüüdisajal harjunud mõtlema.

Rauno Alliksaar